

Arbetsmarknadsdepartementet
103 33 Stockholm
a.remissvar@regeringskansliet.se
catherine.bicen@regeringskansliet.se

Stockholm
2022-02-07

Vår referens
Erik Gustaf Ageberg

Er referens/Dnr
A2021/01333

Utkast till regeringens proposition Grundläggande omställnings- och kompetensstöd – för flexibilitet, omställningsförmåga och trygghet på arbetsmarknaden

Företagarna har beretts möjlighet att lämna synpunkter på det rubricerade förslaget och får anföra följande.

Företagarna är Sveriges största medlemsorganisation för små och medelstora företag och företräder ca 60 000 företagare genom 250 lokalföreningar. Sverige har idag drygt en miljonföretag och ca 500 000 företagare. Det motsvarar ungefär 10 procent av alla sysselsatta i Sverige. Nästan två miljoner människor arbetar idag i företag med färre än 50 anställda. Det är nästan dubbelt så många fler än vad som jobbar i företag med fler än 50 anställda. Sammantaget utgör de omkring 40 procent av hela arbetskraften.

Företagarnas kritik mot de kvarvarande förslagen i utkastet till proposition kvarstår allttjämt.

Företagarna anser inte att ett offentligt grundläggande omställnings- och kompetensstöd bör införas. Skulle det införas ett skattefinansierat omställnings- och kompetensstöd i linje med regeringens förslag borde det dock vara en grundläggande utgångspunkt att det råder neutralitet mellan de som försörjer sig genom anställning och de som försörjer sig genom företagande.

Regeringens nya förslag innebär att ingen företagare – oavsett i vilken företagsform företaget bedrivs – ska omfattas av det grundläggande omställnings- och kompetensstödet. Syftet med det nya omställnings- och kompetensstödet är att göra det möjligt för fler att ta del av insatser för att utveckla sin kompetens eller ställa om. Givet arbetsmarknadens förändlighet behöver livslångt lärande vara möjligt för fler. Att göra skillnad på arbetskraft baserat på formen för försörjning, dvs. beroende på om man är anställd eller egen företagare, visar på okunskap om företagande och jobbskapande i Sverige. Det bör också framhållas att stora grupper av företagare tillhör arbetsmarknadens mer utsatta. Att exkludera dessa grupper från stödet förefaller kontraproduktivt.

Skulle regeringen trots allt gå vidare med förslaget vill Företagarna understryka att företagare måste kompenseras för att de exkluderas från att ta del av en skattefinansierad, arbetsrelaterad förmån.

§ 6. Avsnitt 7.2. Undantag för vissa anställda

Hela arbetsmarknaden bör omfattas

Regeringen skriver i propositionen att det ”i en tid när samhället och arbetsmarknaden förändras i allt högre takt är det därför viktigt att säkerställa att yrkesverksamma vid behov kan ställa om från ett arbete till ett annat och kompetensutvecklas under arbetslivets gång. För den enskilde är förbättrade möjligheter till omställning och kompetensutveckling viktigt för att säkerställa ett tryggt, hållbart och produktivt arbetsliv.”

Vidare skriver regeringen att det föreslagna offentliga omställning- och kompetensstödet är tänkt att kunna erbjudas ”arbetstagare som inte kan få stöd genom en registrerad omställningsorganisation och därmed kompensera för den obalans som finns på arbetsmarknaden mellan arbetstagare som omfattas respektive inte omfattas av kollektivavtal.”

Företagarnas synpunkter

Företagarna konstaterar att syftet måste vara att stärka hela arbetsmarknaden – oavsett om det handlar om företagare eller anställda. Behovet av kompetensutveckling och omställning gäller naturligtvis hela arbetsmarknaden. Regeringen förefaller ha en otydlig bild av hur arbetsmarknaden och företagandet i Sverige ser ut varför regeringens förslag brister.

Som konstaterats är idag 500 000 människor – eller ca 10 procent av arbetskraften – företagare. Dessa kan inte omfattas av kollektivavtal eftersom partsmodellen inte tillåter det. De är därför exkluderade från kollektivavtal och de partsägda omställningsorganisationerna. Det finns heller inte någon registrerad omställningsorganisation företagare kan ansluta sig till. Regeringens resonemang tycks vara att företagare inte behöver omställning- och kompetensstöd, eller att företagare kan betala för detta själva. Det framgår inte av utkastet till proposition hur eller var företagare i så fall skulle kunna upphandla dessa tjänster.

Några av arbetsmarknadens mest utsatta individer är företagare. Sverige har idag en grupp företagare som startat företag på grund av begränsade möjligheter att få anställning. Denna grupp kallas ibland för nödvändighetsföretagare och har ofta låg lönsamhet i sina företag. Även många etablerade företagare tampas med små marginaler. Företagande kvinnor tar ut lägre lön/överskott av näringsverksamhet än företagande män.¹

Den låga lönenivån och det faktum att en del företagare inte tar ut någon lön överhuvudtaget, tillsammans med det oregelbundna uttaget, gör att företagare är en särskilt utsatt grupp i händelse av exempelvis arbetslöshet. Företagare är också i lägre utsträckning än anställda medlemmar i en arbetslöshetskassa, varför ersättningen vid arbetslöshet blir påfallande lägre.

Även om det skulle vara möjligt för företagare att teckna en försäkring eller ett avtal om ett privat omställnings- och kompetensstöd är det i praktiken ekonomiskt omöjligt för en betydande andel företagare – den grupp som skulle behöva omställning allra mest.

¹ Var fjärde företagare (25 procent) har en lön under 15 000 kr i månaden. Över 71 procent av företagarna har en lön under medellönen i Sverige. Endast var femte företagande kvinna (21 procent) har en lön över 35 000 kr i månaden. Bland företagande män har 29 procent en lön över 35 000 kr i månaden. (Företagarna ”Arbetslöshetsförsäkringen för företagare” (2020)).

Sysselsättningspolitik, arbetsrätt och näringspolitik måste hänga samman

Regeringen skriver i propositionen att ”Enligt regeringens uppfattning bör staten därför ta ett större ansvar för enskilda personer som arbetar eller nyligen har förlorat sitt arbete och har behov av omställnings- och kompetensstöd. Det finns därför ett behov av att införa ett offentligt stöd för enskilda som inte kan få stöd genom omställningsorganisationer.”

Regeringen skriver vidare i propositionen att ”ökad möjlighet till omställnings- och kompetensstöd behövs för att bidra till rörlighet på arbetsmarknaden.” Dagens arbetsmarknad präglas till stor del av att människor går mellan olika anställningar och företagande, något som historiskt har uppmuntrats av politiken. Regeringens förslag bryter mot den historiken och sänder signaler om att rörligheten mellan anställning och företagande bör minska.

Företagarnas synpunkter

För somliga är företagande ett yrke i sig. För andra är det ett sätt att kunna utöva sitt yrke, att kunna försörja sig själv och andra. Regeringen vill göra skillnad på en anställd frisör och en frisör med enskild firma där den anställde har rätt till stöd medan den med enskild firma exkluderas. Företagarna beklagar regeringens förlegade syn på arbetsmarknaden och företagande. Enligt Företagarna bör målsättningen med ett omställnings- och kompetensstöd vara att stärka hela arbetsmarknaden. Att företag avvecklas – genom likvidation, försäljning eller konkurs – är en naturlig del av näringslivet. Många av dessa företagare skulle vara betjänta av stöd till omställning. Andra skulle vara betjänta av stöd till kompetensutveckling för att motverka att företaget avvecklas.

Regeringen gör flera arbetsmarknadspolitiska insatser för att fler ska starta företag. Under mandatperioden har regeringen också tillsatt flera utredningar om hur företagare bättre ska kunna omfattas av trygghetssystemen (exempelvis N2020:04, N2018:03, S2021:07, A2018:01). Företagarna välkomnar dessa insatser men får samtidigt anföra att de går tvärtemot förslaget i propositionen. Avsaknaden av en sammanhållen politik för företagare i trygghetssystem och omställnings- och kompetensstöd är oroande och avskräckande för potentiella företagare. Sedan tidigare vet vi exempelvis att kvinnor, i betydligt högre utsträckning än män, avstår från att starta företag till efter de bildat familj på grund av föräldraförsäkringens utformning. Regeringens förslag innebär ytterligare hinder för nyföretagandet.

Företagarna reagerar också på att regeringen vill behandla anhöriga som är anställda i ett företag på annat vis än övriga anställda. Släktskap kan inte vara skäl att undanhålla anställda möjlighet till omställning- eller kompetensstöd. Sveriges vanligaste företagsform är familjeföretaget. En halv miljon människor driver företag i Sverige. Inte sällan är företaget något som bedrivs av hela familjen där alla hjälps åt. Make och maka kan vara verksamma i företaget. I många fall skolas barn in i verksamheten med hopp om att de ska ta över företaget. Företagarna har i flera rapporter visat på utmaningarna för generationsskifte i svenska företag. Regeringens förslag riskerar att ytterligare höja riskerna för nästa generation att ta över verksamheten.

Givet att vissa kvalifikationskriterier uppfylls – så som krav på arbete eller inkomst i viss omfattning och att den sökande inte omfattas av kollektivavtal – ges rätten att ta del av ett skattefinansierat grundläggande omställnings- och kompetensstöd. Som konstaterats saknar 500 000 människor på arbetsmarknaden, i egenskap av företagare, rätt att omfattas av kollektivavtal. Dessa 500 000 individer kan också styrka att de uppfyller på krav på arbete och inkomst i viss omfattning. Företagarna vill också understryka att i det nya systemet för omställning- och kompetensstöd finns en rad prövningar kopplat till individens och

arbetsmarknadens behov av omställnings- och kompetensstöd. Givet dessa kontrollmekanismer ter det sig än mer obegripligt att egen företagare inte omfattas av stödet.

Inkludera företagare eller kompensera ekonomiskt

Även om regeringens förslag inte innehåller direkta kopplingar till arbetsmarknadsavgiften som parternas ursprungliga överenskommelse ska arbetsgivare som omfattas av en omställningsorganisation kompenseras baserat på organisationens lönesumma. Om regeringen trots allt går vidare med förslaget i nuvarande form anser Företagarna att företagare, som alltså inte kan omfattas av kollektivavtal, och som uppfyller villkoren för att ta del av grundläggande omställnings- och kompetensstöd men av regeringen förhindras av detta, ska ersättas av staten baserat på företagets lönesumma.

Det faktum att regeringen inte har skiljt på företagare med enskild firma och företagare med aktiebolag i det ursprungligt remitterade förslaget visar på bristerna i förslaget. Reformen i alla former, men särskilt av denna storlek, bör utredas och konsekvensbeskrivas i avsevärt mycket högre utsträckning än vad regeringen gjort i detta fall. Priset betalas av hårt arbetande företagare som skapar fyra av fem jobb i Sverige. Företagarna beklagar det.

Fredrik Östbom
Samhällspolitisk chef
Företagarna

Erik Gustaf Ageberg
Näringspolitisk expert
Företagarna